

Bajki nie tylko dla dzieci

W stulecie urodzin Ludwika Jerzego Kerna¹

Znakomity polski bajkopisarz, poeta, satyryk i autor tekstów piosenek, tworzący nie tylko dla dzieci – Ludwik Jerzy Kern obchodziłby w tym roku swoje setne urodziny. Niestety, od dziesięciu lat nie ma go już z nami.

Źródło bajkopisarstwa Kerna

Kern jako bajkopisarz niejako wyrósł z tygodnika społeczno-kulturalnego „Przekrój”. Na zamówienie redaktora czasopisma miał on na nowo przetłumaczyć bajki La Fontaine’a. Jednak zamiast dosłownie tłumaczyć utwory francuskiego klasyka, dokonywał ich specyficznych adaptacji: napisał nowe wersje – z uwzględnieniem współczesnych realiów, ale zachowując sens dawnych morałów.

Poeta dokonał również przekładu francuskich bajek/historyjek mało w Polsce znanego Claude’a Aveline’a – miłośnika karnawałowego humoru i świata na opak. Zbiór ukazał się pod tytułem *Historyjki o Lwie, o Słoniu, o Kotku i kilka innych jeszcze w środku* w 1957 i 1968 r.

Równoległe z przekładami Kern tworzył oryginalne bajki, a także często w utworach dla dzieci przywoływał motywy bajkowe – przede wszystkich bohaterów zwierzęcych, dzięki czemu mógł unikać problemów z cenzurą.

Edycje bajek

Kern zadebiutował bajkami w Wydawnictwie Literackim w 1953 r. Zbiór nosi tytuł *Tu są bajki* i oprócz bajek napisanych „w porozumieniu z La Fontaine’em” zawiera nieliczne własne utwory dla dzieci, np. *Piotruś i powietrze*. Rok później w tym samym wydawnictwie wyszły drukiem *Bajki drugie* – z większą liczbą utworów adresowanych do dzieci lub o charakterze uniwersalnym. W 1963 r. Wydawnictwo Literackie opublikowało tom *Bajki, bajki, bajki* z krótkimi opowieściami skierowanymi raczej do dorosłych. Zbiór ten ukazał się niedawno nakładem Wydawnictwa Warstwy w nowej edycji (2018). Ponadto bajki Kerna – zwłaszcza te dla młodszych odbiorców – możemy odnaleźć w wielu tomach wierszy, takich jak m.in.: *Mądra poduszka*, *Wiersze dla dzieci*, *Wiersze pod choinkę*, *Litery cztery (wiersze prawie wszystkie)*, *Ludwik Jerzy Kern dzieciom*. Z tradycji bajkowej czerpie także *Ferdynand Wspaniały*, czyli fantastyczna opowieść o psie, który śnił, że został człowiekiem (utwór bardzo popularny

w Polsce i za granicą; jego kontynuacja to *Zbudź się, Ferdynandzie*).

Specyfika

Bajki Kerna mają różne walory: literackie, ludyczne, wychowawcze, a sporadycznie nawet terapeutyczne (np. *Piorunochron*). Pod względem formy nawiązują zaś do tzw. bajek klasycznych – tzn. zwierzęcych i narracyjnych. Ze względu na tematykę można je natomiast określić jako bajki społeczne i dziecięce.

Część bajek jest adresowana głównie lub tylko do dorosłych, ponieważ porusza np. zagadnienia pracy zawodowej, życia publicznego czy relacji małżeńskich, choćby: *W leśnym biurze*, *Bajka powiatowa*, *Jastrząb i kura*. Świetnym przykładem bajki dla dorosłych, choć utrzymanej w konwencji dziecięcej, jest utwór z 1983 r. *Opowiem ci bajeczkę*, będący niestety wciąż aktualną formą satyry na kłamstwo, manipulację i obłudę. Ot bowiem:

W pewne rano / Nakazano, / By mówić krem na guano. / Natychmiast też porozsyłano / Dość szczegółowe dyrektywy, / Że kto na guano powie guano, / Ten płaci grzywnę. Okazało się, że za dużo jest wokół tego guana. Problem miał się rozwiązać piknie, / Bo jak nie będzie słowa guano, / To i guano zniknie. Pomysł był tani, praktyczny i skuteczny, gdyż dzięki niemu nastąpiła błoga epoka kremu. / Spadło ze wszystkich ohydne brzemie, / Choć dalej grzęźli, / To grzęźli w kremie. Cóż, guano znikło, lecz kremu jest jakby więcej (w późniejszych wersjach: coraz więcej).

Bajki Kerna są mądre, humorystyczne i uniwersalne, dlatego warto do nich powracać również w naszych czasach. To bajkopisarstwo demaskuje bowiem ludzkie wady i słabości, a jednocześnie jest to twórczość, z której wyłania się dyskretny uśmiech. Poeta nie gardzi człowiekiem, tylko specyficznie ośmiesza jego błędy, pokazując ich konsekwencje. Bajkowa konwencja pozwala Kernowi trafić niejako w sedno problemu bez obrażania kogokolwiek.

MARCIN LUTOMIERSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

¹ Artykuł jest zmodyfikowaną wersją treści wykładu wygłoszonego przez autora podczas otwarcia Izby Pamięci Ludwika Jerzego Kerna w Rożnowie, utworzonej przez Elżbietę Bukowiec (4 X 2019 r.).

WYDAWNICTWO PAU POLECA publikacje online – [link](#)

PAUza Akademička – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Marta Wyka, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej M. Kobos, Piotr Malecki, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31-016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.